

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Зростаюча господарська діяльність людства призвела в середині ХХ ст. до зростання локальних і глобальних екологічних проблем, для вирішення яких потрібна була підготовка професійних фахівців-екологів. В даний час в Україні вдосконалюється система безперервної екологічної освіти, що пройшла за останнє сторіччя тривалий шлях формування та розвитку. Визнання пріоритетного місця екологічної освіти як найважливішого чинника у вирішенні екологічних проблем, знайшло відображення в нормативних документах як міжнародного, так і національного рівнів: рішеннях Міжнародної конференції з охорони навколишнього середовища в Стокгольмі (1972 рік), Міжурядової конференції ЮНЕСКО з освіти в галузі навколишнього середовища в Тбілісі (1977 рік), Міжнародного конгресу ЮНЕП і ЮНЕСКО «Освіта і підготовка кадрів в галузі навколишнього середовища» в Москві (1987 рік), саміту глав держав з питань сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002 рік); Закон України «Про освіту» (1991 рік), Закон України №1264-ХІІ «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991 рік), Постанова КМУ № 537-р «Про затвердження плану заходів щодо поліпшення екологічної освіти, виховання населення, стимулювання та пропаганди ощадливого використання води» (2003 рік). Визнання та прийняття цих документів дозволило розробити принципи державної політики в галузі екологічної освіти. Виділено чотири основних етапи формування та розвитку екологічної освіти: зародження, впровадження основних принципів екологічної освіти, поступальний розвиток та етап нарощення темпів розвитку (табл.1).

Таблиця 1

Основні етапи розвитку професійної екологічної освіти

Назва етапу	Часові рамки	Особливості етапу
1	2	3
Зародження	1970–1989 рр.	Поява перших навчальних закладів, навчальних курсів з питань екології. Визнання пріоритетного місця екологічної освіти як найважливішого чинника у вирішенні екологічних проблем. Про що свідчить проведення таких наукових заходів як: Міжнародна конференція з охорони навколишнього середовища в Стокгольмі (1972р.), Міжурядова конференція ЮНЕСКО з освіти в галузі навколишнього середовища в Тбілісі (1977р.), Міжнародний конгрес ЮНЕП і ЮНЕСКО «Освіта і підготовка кадрів в галузі навколишнього середовища» в Москві (1987 р.)
Впровадження основних принципів екологічної освіти	1990–2000 рр.	Розробка і затвердження Концепції екологічного виховання в Україні (1995р.). Розробка нормативно-правових актів: загальна постанова Державного комітету УРСР по охороні природи і Міністерства вищої і середньої фахової освіти УРСР “Про стан екологічного утворення в системі Мінвузу УРСР” (№11/4/210 від 24.04.1990 р.), яким була затверджена “Республіканська програма екологічного утворення у вищому і середньому спеціальному навчальному закладах Української РСР на період до 2005 року”; Указ Президента України від 12.09.1995 р. “Про основні напрямки реформування вищої школи в Україні”. У 1994 році створена науково-методична комісія з екологічної освіти Міністерства освіти України. У переліку напрямків підготовки фахівців з вищою освітою у 1994 році вперше з’явився окремий напрямок – “Екологія”. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 24.05.1997 р. №607, професійна екологічна підготовка ведеться по спеціальностях “Екологія й охорона навколишнього середовища”, “Прикладна екологія” (по галузях) і “Експлуатація апаратури контролю навколишнього середовища”. Підготовка фахівців-екологів здійснюється в 23-х вузах I-II рівнів акредитації й у 52-х вузах III-IV рівнів акредитації

1	2	3
Поступальний розвиток	2001-2010 рр.	Розробка і затвердження Концепції екологічної освіти України (2001 р.), подальше і поступове впровадження плану реалізації цієї Концепції на 2002 – 2005 рр.. З 2001 року почався етап становлення професійної екологічної освіти через пошуки найбільш важливих для екологів знань і перевірку їх на практиці. Першими вузами в Україні, які відкрили підготовку в 2001 р. за новим напрямком, стали Одеський державний екологічний університет, Національний університет біоресурсів і природокористування України, потім до них приєдналися і інші.
Нарощення темпів розвитку	2010 рік сьогодні	Активізація процесу євроінтеграції стала початком активних дій в системі освіти, і в напрямі екологічної освіти. Цьому сприяло прийняття низки нормативно-правових документів: Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, яка визначає екологізацію освіти, а серед перспективних завдань – оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентного підходу та особистісної орієнтації, урахування світового досвіду та принципів сталого розвитку; прийняття Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (2010р.); прийняття Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (2011р.), в яких провідна роль у формуванні екологічної культури нації відводиться екологічній освіті.

Так, формування екологічної освіти у Україні розпочалось лише після здобуття незалежності. Окремі екологічні питання розглядалися тільки в рамках викладання природознавства та основ сільськогосподарського виробництва. На початку 1990-х років на перший план виступило формування відповідального ставлення до природи і становлення екологічного мислення. У 1995 р розпочато розробку Концепції екологічного виховання в Україні, яка започаткувала процес екологічного спрямування в країні. Загальна Постанова «Про стан екологічного виховання в системі Мінвузу УРСР» (1996 р.) враховувала всі рівні виховання, навчання і освіти населення, професійну орієнтацію, національні і культурні особливості, тощо.

Встановлено, що формування професійної екологічної освіти у Україні розпочалось лише після прийняття у 2000 році нових державних екологічних стандартів, в яких знайшли відображення найважливіші міжнародні документи, прийняті в 1992 р в Ріо-де-Жанейро на Конференції з навколишнього середовища і розвитку. Становлення вищої професійної екологічної освіти в цей період полягало у створенні зразкових основних освітніх програм з дисциплін, в розробці методичних вимог до проміжного і підсумкового контролю знань студентів з дисциплін, а також до підсумкової атестації випускників з екологічних спеціальностей в цілому. Навчально-методичні поради отримали централізоване адміністрування Міністерства освіти України через вимогу слідувати єдиним зразкам при проектуванні оціночних засобів. На розвиток вищої професійної екологічної освіти природно-наукового напрямку у 2002 році значно вплинув Міжнародний саміт в Йоганнесбурзі та «Стратегія Європейської економічної комісії ООН для освіти в інтересах сталого розвитку», прийнята в 2005 році у Вільнюсі, що ознаменували собою початок Десятиліття Освіта для сталого розвитку. Було розроблено велику кількість програм навчальних дисциплін екологічного напрямку, підготовлено і видано кілька десятків підручників з різних екологічних дисциплін, у тому числі таких, як “Екологічний аудит”, “Екологічне підприємництво”, “Екологізація енергетики”, “Екологічна економіка”, “Екологія і стійкий розвиток”, “Екологічне управління”, тощо.

Отже, у зв'язку з входженням України в єдиний європейський освітній простір, українська вища професійна екологічна освіта виявилась на порозі нового етапу - міжнародної уніфікації. Одним із перспективних завдань є оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентного підходу та особистісної орієнтації з урахуванням світового досвіду та принципів сталого розвитку.